

UNIwersYTET MEDYCZNY
IM. PIASTÓW ŚLĄSKICH WE WROCLAWIU

Streszczenie pracy doktorskiej

**„Zdrowie psychiczne i strategie radzenia sobie pacjentów chorujących przewlekle
podczas pandemii COVID-19 w Polsce.”**

lek. Marcin Pawłowski

Promotor: prof. dr hab. n. med. Joanna Rymaszewska

Wrocław, 2023

1. Streszczenie

Wstęp:

Pandemia koronawirusa SARS-CoV-2 spowodowała ogromną zmianę w życiu ludzi na całym świecie. Od momentu jej wybuchu do dziś codzienne funkcjonowanie uległo drastycznej zmianie, wpływając zarówno na aspekty ekonomiczne jak i psychologiczne w populacji globalnej¹. Coraz to nowe obostrzenia, mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się wirusa zablokowały transport, turystykę, gastronomię i działalność kulturalną, lecz niewątpliwie przed największym wyzwaniem stanęły systemy ochrony zdrowia, które w wielu krajach jeszcze przed pandemią były niedoinwestowane i niewydajne^{2,3}. W tym trudnym czasie, pacjenci chorujący przewlekłe należeli do grupy szczególnego ryzyka. Będąc już obciążeni stresem związanym chorobą przewlekłą, gdy większość osób schroniła się w domach, aby uniknąć kontaktu z zarażonymi osobami, pacjenci nadal musieli być poddawani okresowym kontrolnym badaniom w szpitalach i przychodniach zwiększając możliwości kontaktu z patogenem. Dodatkowo, ta grupa pacjentów, w przypadku zakażenia, narażona była na większe ryzyko powikłań i śmierci z powodu osłabionego układu odpornościowego i częstych chorób współistniejących, w tym cukrzycy, otyłości i nadciśnienia⁴. Ponadto liczba pacjentów chorujących przewlekłe nie zmalała, pomimo że cała uwaga systemu ochrony zdrowia skupiona została na leczeniu pacjentów z infekcją COVID-19.

Cel:

1. Podsumowanie dostępnej wiedzy na temat zdrowia psychicznego pacjentów chorujących przewlekłe podczas pandemii COVID-19.
2. Ocena występowania objawów psychopatologicznych pacjentów chorujących przewlekłe podczas pandemii COVID-19 w Polsce.

3. Analiza determinant socjodemograficznych oraz psychologicznych w kontekście zdrowia psychicznego badanych pacjentów chorujących przewlekłe podczas pandemii COVID-19 w Polsce.

Materiał i metody:

Grupę badaną we wszystkich analizach stanowiły osoby pełnoletnie z rozpoznaną chorobą przewlekłą, które po zapoznaniu się z informacją o badaniu wyraziły zgodę na udział w nim oraz przesłały wypełnione kwestionariusze za pomocą formularzy internetowych (technika wspomaganego komputerowo wywiadu z użyciem formularzy internetowych CAWI) lub w postaci ankiet papierowych zebranych pośród pacjentów Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego. Pierwszy cel badania dotyczył podsumowania dotychczasowej wiedzy na temat zdrowia psychicznego pacjentów chorujących przewlekłe podczas pandemii COVID-19, co wiązało się z przeanalizowaniem dostępnych w bazach danych artykułów na ten temat. Cel drugi i trzeci zostały zrealizowane z udziałem danych pochodzących od 398 respondentów, którzy wypełnili Kwestionariusz Ogólnego Stanu Zdrowia (GHQ-28) Goldberga, Skalę Postrzeganego Stresu (PSS-10) oraz ankietę socjodemograficzną. W celu pogłębienia badania pacjenci dializowani wypełnili dodatkowo Zrewidowaną Skalę Wpływu Zdarzeń (The Impact of Events Scale Revised-IES-R) oraz The Kidney Disease and Quality of Life (KDQOL-SF™).

Wyniki:

Analiza danych pozwoliła na podział pacjentów na cztery grupy: (1) pacjenci z łuszczycą (P-psoriasis) n = 95, (2) osoby ze stwierdzonym stwardnieniem rozsianym (MS- multiple sclerosis) n = 128, (3) pacjenci po przeszczepie nerki (KT- kidney transplantation) n = 102 oraz (4) osoby dializowane (D-dialysis) n=73.

Najwyższe wyniki nasilenia objawów psychopatologicznych (GHQ-28) prezentowali pacjenci chorujący na stwardnienie rozsiane, a najniższe pacjenci po przeszczepie nerki. Prawie połowa badanej grupy (48.74%, n = 193) uzyskała wynik powyżej punktu

odcięcia. Zaobserwowano istotną różnicę w zakresie wyniku całkowitego GHQ pomiędzy pacjentami z różnym stanem cywilnym oraz pomiędzy kobietami i mężczyznami. Osoby w separacji osiągnęły istotnie wyższe wyniki niż osoby w związku małżeńskim, a kobiety istotnie wyższe od mężczyzn. Stwierdzono słabą, aczkolwiek istotną ujemną korelację pomiędzy wynikiem całkowitym GHQ, a liczbą posiadanego potomstwa oraz istotną dodatnią korelację między wynikiem całkowitym GHQ oraz wiekiem uczestników badania.

W przypadku pacjentów dializowanych połowa grupy badanej deklarowała występowanie objawów stresu pourazowego (IES-R). Obserwowano wysoki wynik subiektywnie postrzeganego stresu związanego z pandemią (PSS-10) zarówno u pacjentów hemodializowanych jak i tych poddających się dializie otrzewnowej. Stwierdzono liczne istotne ujemne korelacje pomiędzy wynikami podskal KDQoL, a objawami psychopatologicznymi i PTSD (IES-R i GHQ). Niemal wszystkie podskale u pacjentów dializowanych były istotnie umiarkowanie lub silnie skorelowane z poziomem odczuwanego stresu związanego z pandemią.

Wnioski:

Respondenci manifestowali obecność objawów psychopatologicznych i dystresu psychologicznego ww. badanych podgrupach. Czynniki socjodemograficzne takie jak płeć, stan cywilny czy liczba posiadanego potomstwa miały związek z nasileniem objawów psychopatologicznych. Otrzymane wyniki te podkreślają potrzebę dodatkowego wsparcia oraz opracowania programów prewencyjnych w zakresie zdrowia psychicznego u osób cierpiących na choroby przewlekłe szczególnie w czasach, kiedy wszystkie oczy zwrócone są na pandemię SARS-CoV 2 i jej konsekwencje oraz wyzwania, które mogą przynieść kolejne.

2. Abstract

Introduction:

The global severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) pandemic constituted a vast and unexpected change in everybody's lives. Since the beginning of the pandemic a drastic psychological and economic impact on the global population has been noted ¹. Strict sanitary policies aimed at stopping the spread of the disease impacted transport, tourism, gastronomy and culture, the biggest challenge, however met the health care systems, which were already underinvested and inefficient in many countries, before the pandemic ^{2,3}. In this difficult times, chronically ill patients were at an even higher risk. Already having to face the stress that results from being chronically ill, these patients had to face control visits in hospitals and healthcare facilities, increasing their risk of contracting the virus, while most of the population stayed safely at home. Additionally, this group of patients are generally considered more vulnerable to a more severe course of COVID-19, a higher risk of complications as well as mortality rate, due to their weakened immune system and frequent comorbidities, such as diabetes, hypertension and obesity⁴. Moreover, the number of patients with chronic conditions has not decreased during the pandemic, despite the fact that the entire attention of the health care system has been focused on treating patients with COVID-19 infection.

Aims:

1. Summary of the current available knowledge on the mental health of chronically ill patients during the COVID-19 pandemic.
2. Assessment of the occurrence of psychopathological symptoms in chronically ill patients during the COVID-19 pandemic in Poland.
3. Analysis of socio-demographic and psychological determinants in the context of mental health of chronically ill patients during the COVID-19 pandemic in Poland.

Materials and methods:

The research sample consisted of adults with a diagnosed chronic illness, who gave informed consent to participate in the study after having read the information about the study, as well as submitted a complete set of questionnaires via an online form (CAWI- Computer-Assisted Web Interview) or on paper among the patients of the Wrocław University Hospital. The first aim was to summarize the current knowledge on the mental health of chronically ill patients during the COVID-19 pandemic, which was carried out by analyzing the available literature on the topic through database searches. The second and third aim of the study was carried out through a study on 398 respondents, who filled out the General Health Questionnaire (GHQ-28), Perceived stress scale (PSS-10), as well as a sociodemographic questionnaire. In order to expand the study, the patients were also asked to fill out The Impact of Events Scale Revised (IES-R) as well as The Kidney Disease and Quality of Life (KDQOL-SF™).

Results:

The data analysis allowed to divide the patients into four groups: (1) P-psoriasis patients, n = 95, (2) MS- multiple sclerosis patients, n = 128, (3) KT- kidney transplantation patients, n = 102 and (4) D-dialysis patients, n=73.

The highest scores for psychopathological symptoms (GHQ-28) were found among MS patients and the lowest among KT patients. Close to half of the sample (48.74%, n = 193) scored above cut-off for psychopathological symptoms. Significant differences have been found between patients with a different relationship status as well as between males and females. Respondents who were separated exhibited significantly higher scores than married patients and women scored significantly higher than men. A weak but significant negative correlation was found for the GHQ total score and the amount of children as well as a significant positive correlation between the GHQ total score and the respondents age.

For dialysis patients, half of the research sample declared the presence of PTSD symptoms (IES-R). High subjective stress scores (PSS-10) were observed for hemodialysis as well as peritoneal dialysis patients alike. Several significant negative

correlations have been found for the KDQoL subscales and psychopathological as well as PTSD symptoms (IES-R and GHQ). Almost all of the subscales for dialysis patients were significantly correlated with the level of pandemic related perceived stress.

Conclusions:

The respondents manifested psychopathological symptoms as well as psychological distress across all of the studied subgroups. Sociodemographic factors, such as gender, marital status, and the amount of children may influence the presence of psychopathological symptoms. The obtained results underline the need for additional support as well as preventive measures aimed at the mental health of chronically ill patients, especially when all attention is focused on the SARS-CoV 2 pandemic, its consequences and possible future challenges.